

NAŠI PITOMCI U LORETU

ANTUN DEVIĆ*

Đakovačka i Srijemska biskupija
Đakovo, Hrvatska

UDK 371.6:262.3 (497.5 Đakovo)
Primljeno: studeni 2006.

Sažetak

Ilirski kolegij u Loretu (Collegio Illyrico di Loreto) osnovao je papa Grgur XIII. za školovanje klera iz balkanskih zemalja pod Turcima. Otvoren je 1580. godine u talijanskom Loretu (Ancona), vode ga isusovci, pokrovitelj je jedan kardinal, a uzdržavalo ga je poznato Marijino svetište u tom gradiću. Od početka je kolegij imao 30 pitomaca koji su polazili gimnaziju i moralnu teologiju, a pri dolasku polagali prisegu da će nakon završenog studija postati svećenici i vratiti se djelovanju u svojoj domovini. Kolegij je bio predviđen za mladiće iz krajeva pod Turcima, ali kako oni zbog tamošnjih prilika nisu redovito stizali, većina pitomaca dolazi iz Dalmacije. Na pokušaj isusovaca da kolegij prošire i za one kojima je najpotrebniji, kanonici Marijina svetišta uspijevaju ga 1593. ukinuti. Papa Urban VIII. 1624. ponovno uspostavlja kolegij u Loretu, pod isusovačkom upravom, za 36 pitomaca, od toga 12 iz Dalmacije i 24 s turskog područja. Loretski kanonici kao uzdržavatelji ni ovaj put ne poštuju Papine odredbe pa kolegij i nadalje prima samo 20 mladića (od toga 4 turska podanika). Studij traje šest godina i obuhvaća filozofiju i teologiju. Nakon ukinuća isusovačkog reda 1773. u upravi se kolegija izmjenjuju biskupijski svećenici, dominikanci i barnabiti do 1797, kada je zatvoren dolaskom francuske vojske. Obnavlja ga 1834. papa Grgur XVI. pod imenom Collegio illirico-piceno, za talijanske pitomce i 12 pitomaca iz balkanskih zemalja. Vode ga opet isusovci, do pada Papinske

---

* Antun Dević, Đakovačka i Srijemska biskupija/Diocese of Diacovo and Srijem, Matije Gupca 29a, 32280 Jarmina, Hrvatska/Croatia.

države 1860. Premda zbog mnogih teškoća kolegij nikada nije ispunio očekivanja osnivača, imao je važnu ulogu za Crkvu i kulturu katolika u Hrvatskoj, Albaniji i Bugarskoj, odgojivši mnoge misionare, župnike, biskupe i književnike. S područja današnje Đakovačke i Srijemske biskupije te iz Bosne u ovom su se kolegiju školovala i za svećenički poziv odgajala 44 mladića.

Ključne riječi: *Đakovačka i Srijemska biskupija, Loreto, svećenički kandidati, odgoj, studij, isusovci.*

Uvod

O školovanju i odgoju kako dijecezanskih tako i redovničkih kandidata za svećenički poziv tijekom druge polovice XVI. stoljeća ne znamo gotovo ništa. U prvo vrijeme turskoga vladanja, dok su Turci još poduzimali velike ratove protiv Austrije, crkvene su prilike u Slavoniji bile u svakom pogledu teške, pa tako i glede školovanja i odgoja kandidata za svećenički poziv. Ono što je Tridentski sabor propisivao glede sjemeništa, nije se dalo provesti pod krutom turskom upravom. Tako su, prema potrebi, za svećenike ređeni mladići bez dovoljno znanja i sustavnog odgoja. Papa Pio V. šalje 1571. godine Bonifacija Drakolicu, stonskog biskupa, k franjevcima Bosne Srebrene da ondje provede potrebne reforme i ukloni proturječja (koja se odnose na dušobrižničku praksu) te da s franjevcima održi kapitul. A papa Grgur XIII. hvali 1573. godine marljivost ovog biskupa i njegovo nastojanje oko »ispravljanja koja je poduzeo s franjevcima i preporučuje mu istu takvu marljivost u nastojanju oko vjerske obnove naroda koji živi među rijekama Dunavom i Savom.¹

Ako je nedostatno znanje bilo primjetno među franjevcima koji su međusobno bili povezani i kao redovnici i kao dušobrižnici, sigurno je bilo još primjetnije među dijecezanskim svećenicima, jer u XVI. stoljeću u Slavoniji zacijelo nije postojala nijedna prava i potpuna škola za odgoj i izobrazbu budućih svećenika niti je bilo moguće odlaziti na školovanje u strani svijet. Srednjovjekovni običaj da darovitiji dječaci i mladići uče kod pojedinoga požrtvovnog župnika ili u samostanu čitati i pisati, te drugo potrebno za svećeničku službu, vjerojatno se nastavio u Slavoniji tijekom XVI. stoljeća. Poslije redovnici osnivaju svoje samostanske škole, a kandidatima za dijecezanske svećenike bilo je lakše studirati u stranome svijetu negoli u domovini. Oni su primani u različite kolegije koji su u Italiji upravo za njih i osnivani. Collegium Romanum, osno-

---

¹ Usp. E. FERMENDŽIN, *Acta Bosnae potissimum ecclesiastica*, Zagreb, 1892., str. 310.-311.

van u Rimu 1550, zatim Collegium Clementinum od 1604. i nadalje, Collegium Urbanum, Kongregacije za širenje vjere u Rimu, osnovan 1627., Ilirski kolegij u Loretu, osnovan oko 1580. godine uz tamošnje svetište Majke Božje, Ilirski kolegij sv. Petra i Pavla u Fermu, Hrvatsko-ugarski zavod u Bologni i Ilirski kolegij u Garganskom gorju, a potkraj XVIII. stoljeća Hrvatski zavod sv. Jeronima u Rimu.² Svi su oni imali zadaću odškolorati i odgojiti svećenike misionare za područja pod Turcima na Balkanu te u Slavoniji i Ugarskoj.

Iz sačuvanih dokumenata vidi se kako su franjevački i dijecezanski klerici dolazili iz domovine u Italiju, s koliko su troškova prevaljivali dugi put iz turske države u kršćansku zemlju, koliko su s poglavarima i nastavnicima bili zadovoljni ili nisu, i zašto nisu, pa su tražili premještaj u drugu, bolju školu. Iz izvještaja uprave kolegija i samostana doznajemo kako su se pojedini pitomci ponašali, kako su napredovali u studiju, kakve su bili naravi i koliko su sami nastojali oko svoje izobrazbe i odgoja. U ovom radu donosimo podatke o našim pitomcima u Ilirskom kolegiju u Loretu. Pronađeno je i drugih zanimljivih dokumenata o djelovanju ovog kolegija i njegovim pitomcima, ali zbog zadanog ograničenja ne možemo o svemu tome potanje govoriti.

I. Loretsko svetište i *Collegium Illyricum*

Loretsko svetište Majke Božje spada među najpoznatija kršćanska svetišta. Prve vijesti iz XIV. stoljeća govore samo o štovanju neke Bogorodičine ikone u Loretu kod Ancone, u Italiji. U drugoj polovici XV. stoljeća literarno se fiksira lokalna legenda po kojoj su anđeli zbog opasnosti od muslimana prenijeli *Svetu kuću* (u kojoj se zbilo navještenje i u kojoj je živjela Sveta Obitelj) iz Nazareta u Loreto. Početkom XVI. stoljeća za taj se događaj uzima 10. prosinca 1294., pri čemu bi Trsat kod Rijeke, u Hrvatskoj, bio 1291. godine međustanica tog prijenosa. Kult *Svete kuće (Santa casa)* u XV. je stoljeću lokalna, zatim talijanski, a u XVI. stoljeću postaje općim.³ Pred veličanstvenom bazilikom prekrasan je trg sa sjeverne i zapadne strane zatvoren skladnom Apostolskom palačom D. Bramantea, a južnu stranu trga i svetišta zaklanja *Collegium Illyricum*. Doslovno, dakle, u sjeni tog velikog svetišta Majke Božje gotovo tri stoljeća

² Usp. J. BURIĆ, *Ilirski kolegij u Garganskom gorju u 17. stoljeću*, u: Mandićev zbornik, Rim, 1965., str. 235.-251.

³ Usp. B. FUČIĆ, *Loreto*, u: Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnoga kršćanstva, Zagreb, 1979., str. 384.

teče život našeg najvećeg hrvatskog znanstvenog zavoda. U Loretu se 1580. godine školuje tridesetak hrvatskih mladića za biskupijske svećenike. Loretski je kolegij balkanskim katolicima imao biti ono što je njemačkim katolicima bio *Collegium Germanicum*.

Katolička je Crkva u balkanskim zemljama u XVIII. stoljeću bila u ruševinama. Umjesto Ohrida i Peći, Pravoslavna je Crkva dobila novo središte - u Karlovcima. Tako je pravoslavlje na Balkanu pobijedilo. Crkveno je balkansko pitanje riješeno gubitkom za katolike. Da su se naši biskupi pribojavali takvog razvoja situacije vidi se i po njihovu upornom nastojanju da dođu do kolegija ili sjemeništa. Zagrebački je biskup jedan od prvih u Europi koji je osnovao biskupsko sjemenište prema zaključcima Tridentskog sabora iz godine 1563., a drugi nastoje do isusovačkih kolegija doći nekoliko desetljeća prije ostalih naroda u Europi. Naš se episkopat nije mogao zadovoljiti samo misionarenjem isusovaca. Tražilo se sjemenište za odgoj klera jer su posve dobro poznavali opasnosti kojima je bio izložen katolicizam na Balkanu. To, već kritično stanje opisao je Bonifacije Stefanić (Drakolica), dubrovački franjevac, biskup stonski i apostolski vizitator, u pismu iz Kraljevske Sutjeske 12. prosinca 1580. godine: *Kažem kratko i istinito, da će, ako ne pomognete ovim pokrajinama (govori o Bosni i Hercegovini), iz njih posve iščeznuti Sveto Ime Isusovo i spasonosni križ. Najbolji način da se pomogne bit će taj da se u kolegijima odgajaju mladići iz ovih kraljevstava i pokrajina i da se pošalju natrag ovamo da apostolski djeluju.*⁴

Kao administratori Bosanske biskupije u XVI. stoljeću spominju se biskupi Blaž Kovačić i Toma II. Skorojević, ali oni za vrijeme turske vlasti nisu mogli djelovati ni u planinskoj Bosni, a pogotovo im je to bilo nemoguće u ravnoj Slavoniji i Srijemu. Deset godina nakon Tridentskog koncila, 26. kolovoza 1573. godine odlučeno je da se za Bosansku biskupiju imenuje biskup, a za rezidenciju neka si odabere jedan od 15 samostana koji su tada postojali na području biskupije. Biskupom je imenovan fra Antun Matković, koji će prebivati u Bosni, a za svojih dolazaka u Slavoniju imat će prebivalište u starom samostanu Svetog Augustina u Velikoj, kod Požege, koji mu je papa Grgur XIII. sasvim ustupio 1675. godine. Puno jedno stoljeće služili su se tim pravom bosanski biskupi, da bi iz Velike, svraćajući iz Bosne, obično pohađali svećenike i katolički puk u Slavoniji u vrijeme turske vlasti.⁵ Svakako je značajno što je

---

⁴ J. JURIĆ, *Ilirski kolegij u Loretu (1580.-1860.)*, u: *Vrela i prinosi* 13 (1982.), str. 23., 24.-25.

⁵ Usp. M. PAVIĆ, *Biskupijsko sjemenište u Đakovu (1806-1906)*, Đakovo, 1911., str. 9.-10.

Antun Matković prigodom imenovanja bosanskim biskupom dobio od Svete Stolice posebnu povlasticu da može vršiti biskupsku vlast u Beogradu i svim susjednim zemljama koje su pod turskom vlašću, a nemaju vlastitog biskupa. Takvo ovlaštenje davala je Sveta Stolica i kasnije, za vrijeme turskoga vladanja u Slavoniji i Ugarskoj, i to ponajviše smederevskim i beogradskim biskupima. Prema tome, Matković je imao pravo vršiti biskupsku službu i u Slavoniji, na području Pečuške biskupije, koja je na tom području imala četiri arhiđakonata: Požeški, Osuvački, Vukovski i Morovički te na području Srijemske biskupije.⁶

1. Grgur XIII. i odgoj kandidata za svećenički poziv

Na Tridentском saboru (završio 4. prosinca 1563.), na kojem se posebno raspravljalo i dalo smjernice za odgoj i izobrazbu budućih svećenika, rasprava XXIII. sjednice prošla je bez sudjelovanja bosanskog i srijemskog biskupa. U raspravi su živo sudjelovali samo pečuški biskup i zagrebački, Juraj Drašković, koji odmah po povratku sa sabora počinje u svojoj biskupiji provoditi saborske dekrete, osobito onaj o odgoju svećenstva.⁷ Jedan od biskupa na tom saboru bio je i Hugo Boncompagni, koji je kao papa Grgur XIII. (1572.-1585.) razvio silnu djelatnost glede crkvene obnove. Posebnu je brigu posvetio odgoju budućih svećenika.

U dnevniku audijencija, koje je kardinal Santoro imao s Grgurom XIII., o Ilirskom kolegiju prvi se put govori 1574. godine. Promemoriju mu je dao Jeronim Dević iz Šibenika, koji je i sam bio pitomac Ilirskog kolegija u Loretu. Odgovor Grgura XIII. je glasio: »Nek raspravlja s kardinalom Sabellijem o kolegiju sjemeništu.« Kardinal Santoro razgovarao je s Grgurom XIII. pet puta o Ilirskom kolegiju. Papa želi kolegij povjeriti isusovcima, pa se dogovara s o. Klaudijem Aquavivom, isusovačkim rimskim provincijalom (kasnije generalom), kojega je tadašnji general ovlastio za te dogovore. Prve sigurne vijesti o hrvatskim učenicima u Loretu doznajemo iz knjige izdataka toga kolegija, koji počinju 8. ožujka 1580. godine.

Loretski kanonici nisu bili oduševljeni utemeljenjem Ilirskog kolegija u Loretu, koji bi trebala uzdržavati »Sveta kuća« - Svetište Majke Božje u Loretu. Isusovci su dobro uočili što se sprema, pa se žure da se za Balkan učini što se još

⁶ Usp. J. BUTURAC, *Katolička crkva u Slavoniji za turskoga vladanja*, Zagreb, 1970., str. 11., 60., 61.

⁷ Usp. M. PAVIĆ, *Nav. dj.*, str. 9.-10.

može: brzo skupljaju bogoslove i nastoje da se za pitomce iz Srbije i Albanije osnuje poseban kolegij u Bariju i Lecceu te neprestano urgiraju da se kolegij makne iz Loreta. Već za nekoliko mjeseci skupili su isusovci do 30 bogoslova. Izvjestitelj za *Litterae annuare* piše 1580. god. u Rim: »Stanuje u njemu (Ilirskom kolegiju) gotovo 30 mladića zrele dobi i to uglavnom samo Ilirci. Osim humaniora, katekizma i moralke, ni u čemu se drugom ne poučavaju, jer se smatra da je to dosta da se odgoje vrsni župnici, koji će službu preuzeti, i jer će tako moći brže priteći u pomoć domovini, koja tone.«

Iste 1581. godine, kada je u kolegiju bilo 46 osoba: 30 učenika, 4 isusovca, 4 biskupijska svećenika (kao prefekti kod bogoslova) i 8 slugu i braće laika, Grgur XIII. piše Motu proprio *Iziskuje to naša služba* u kojem kaže: *Iziskuje to naša služba da svim silama kojima nas je obdario Gospod nastojimo duševno utješiti i pomoći u bijedi i nevolji ilirske pokrajine i slavenski narod. Ove su pokrajine nekad cvjetale bogatstvom i vjerom katoličkom i ustrajno i sveto pokazivale osobitu vjernost, poštovanje i poslušnost prema rimskim nadsvećenicima i apostolskoj stolici. No tek sad, u naše doba i naših roditelja, većim dijelom su te pokrajine pritiskute tvrdim jarmom robovanja od strašnog i nečovječnog neprijatelja kršćanskog imena tiranina Turčina. Bezbožni ih i zločinački krivovjerci varkama, prevarama na žalostan način ranjavaju, pritiješnjuju i gotovo obaraju. Bilo bi dakako čudno i ispod naše časti da, kad smo već u mnogim europskim i azijskim narodima na kraju svijeta i tako daleko od naše države podigli i ustanovili toliko zavoda da se njihova mladež u svetim naukama i čudoređu golemim troškom i očinskom brigom podučava, ne pomognemo i prestanemo uzdržavati takva plemena i narode koji su nam pred očima i postavljeni na dogled Italiji, te ovakvim pomoćnim sredstvima zanemarimo pomoći.*

Zatim se u Motu propriju govori o broju klerika u kolegiju, o upravi i nastavnom planu. Taj motu proprio Grgura XIII. nije nigdje službeno objavljen. Isusovci su ovom prilikom radili ispod ruke zbog loretskih kanonika. Nastojali su, naime, da se u danoj neprilici mogu pozvati na apostolsko pismo, a da to pismo ipak ostane tajno, jer su se nadali da će kolegij moći prenijeti drugamo. Zato odmah 1580. izrađuju Pravila i, čim su ova gotova, još iste godine sklapaju točan ugovor o tome što sve uprava Svetišta mora davati za uzdržavanje Ilirskog kolegija.

2. Siksto V. i Ilirski kolegij

Nakon smrti Grgura XIII. papa Siksto V. imao je, kao i njegov prethodnik, veliko razumijevanje za isusovačko djelovanje. Cijenio je isusovačke škole i njihov odgoj, pa je i njemu bilo stalo da se Ilirski kolegij održi, jer je dobro poznao prilike na Balkanu i njegovao izvanrednu ljubav prema Loretu. Okolo Loreta dao je isušiti močvare, podići luku, spojio Loreto i Recanati u jedan veliki grad, sagradio katedralu i ustanovio biskupiju. Siksto V. i Klaudije Aquaviva bili su tako veliki i tako su dobro poznavali nevolje katolika na Balkanu da su se potpuno slagali u pitanju Ilirskog kolegija. Siksto V. je prema Aquavivinoj zamisli, neovisno o službenicima Svetišta u Loretu, kanio osnovati ilirski kolegij u Rimu. Siksto V. je, naime, iz temelja sagradio nacionalnu hrvatsku crkvu Svetog Jeronima u Rimu i već bio započeo pregovore o tome da kupi palaču u blizini te crkve za ilirski kolegij. No, preteče ga smrt u ovom, kao i u mnogim drugim planovima.

Ilirski kolegij je 1593. godine premješten u Rim. Pitomci su smješteni u rimsko sjemenište (Collegium Romanum) u kojem su imali potpuni isusovački odgoj i studij, kao i drugi konvikti u Rimu, i učili su humaniora (gimnaziju), filozofiju i teologiju, a mogli su postići i akademske naslove. Poslije su te klerike smjestili u Collegium Clementinum, gdje su ostali od 1599. do 1624. godine, kada je Ilirski kolegij vraćen u Loreto. Bilo je pokušaja da se kolegij premjesti u Fermo kao sveučilišni grad, ali ti pokušaji nisu uspjeli.

3. Urban VIII. i Ilirski kolegij

Papa Urban VIII. izdaje 1. lipnja 1627. godine breve *Zelo Domus Dei* u kojem najprije navodi razlog koji ga potiče na to da opet uspostavi kolegij. Naime, revnost za Crkvu traži da se pobrine za tolike katoličke pokrajine, pogotovu kad su one pod turskim tiranstvom, a osim toga, moraju se boriti sa šizmaticima, dok na neke od tih pokrajina vrebaju i heretici. Grgur XIII. uspostavio je kolegij u Loretu. Taj je kolegij radio na najbolji način i s najboljim uspjehom. Ovo Grgurovo pobožno djelo nakon nekoliko godina iz različitih razloga smanjeno je na 12 pitomaca, a kolegij u Loretu uništen. Urban VIII. posve je uvjeren da je ovaj premještaj kolegija iz Loreta, i njegovo smanjenje, na veoma veliku štetu vjere u onim pokrajinama na koje se to odnosilo. Zato želi da se kolegij uspostavi kao što je bio prije, i koliko je moguće, da se usavrši.

Posavjetovavši se, dakle, s kardinalima Kongregacije za širenje vjere (utemeljena 1622. od Urbana VIII.), uspostavlja opet Ilirski kolegij u Loretu. U tom će kolegiju loretsko svetište uzdržavati 36 mladića. Oni će učiti gramatiku, filozofiju, teologiju, crkveno pravo i druge discipline koje su potrebne svećenicima hrvatskih krajeva. No, budući da je loretsko svetište potrošilo mnogo novca pri prijenosu kolegija iz Rima i prilikom popravka kolegijske palače, u početku će uzdržavati samo 20 pitomaca. Od tih 20 mjesta, određuje se 12 mjesta za Dalmaciju. - Split, Dubrovnik, Zadar i Bar, kao metropolitanske crkve, imaju svaka po jedno mjesto. Pod Split potpada Omiš, pod Bar potpada Budva, a Pag pod Zadar. Metropolitanske crkve dobivaju dvojicu bogoslova, a svaki treći ide sufraganima. Šibenik, Krk, Hvar, Osor i Kotor dobivaju svaki po jedno mjesto. No, Hvar prema Braču i Kotor prema Perastu drže isti omjer kao metropolitanske crkve. Napokon Korčula i Ston, Trogir i Nin, Rab i Senj dobivaju svaki, naizmjenice, po jedno mjesto.

Pitomce u zavod šalju biskupi i kaptoli sporazumno, a prima ih kardinal pokrovitelj. Koja biskupija ne pošalje pitomca u roku od šest mjeseci, gubi toga puta pravo na mjesto u kolegiju. Na tako upražnjeno mjesto imaju isključivo pravo turski podanici. Kad god se u kolegiju iz koje biskupije nađe više pitomaca, ti koji su višak imaju se isključiti i ta mjesta dati drugima. Ostalih osam mjesta razdijeljeno je ovako: Bosna, Makarska, Skradin i Slavonija, a svaka ima po jedno mjesto. Isto tako imaju pravo na jedno mjesto Albanci s ove i s one strane Drina (rijeka Drin, o.a.), »dok se prema namisli istoga našega predšasnika ne uspostavi posebni kolegij«. Kad se popuni broj pitomaca, tj. 36, tih će 16 novih mjesta među sobom razdijeliti biskupije podložne Turcima, uključivši biskupije Knin, Duvno, Stridon, Trebinje, Bosnu, Niš i Prizren. Pri podjeli tih 16 mjesta ima se uzeti u obzir veća potreba pojedinih biskupija. - Ovdje je važno napomenuti da se područje današnje Đakovačke i Srijemske biskupije u dokumentima Kongregacije za širenje vjere u to vrijeme označava riječima »između Drave i Save«, a tako se navodi i u katalozima pitomaca Ilirskog kolegija u Loretu.

Nadalje, Papa govori o uvjetima koje valja ispuniti da bi netko bio primljen. Svaki pitomac mora imati svjedodožbu svog biskupa, ili kaptola, da je zakonit, da je primio tonsuru, da nije novokrštenik, a još manje da je pripadao herezi ili islamu, da je zdrav i izgledan, da lako govori, da je od ilirskih roditelja i da zna ilirski i, ako je moguće, da poznaje i ilirsku literaturu, da ima ozbiljnu volju raditi kao svećenik u svojoj biskupiji, da nema manje od 14 ni više od 20 godina. Od dalmatinskih pitomaca neka se svi ti uvjeti traže sa svom strogošću,

a kad se radi o turskim podanicima, neka se blaže procjenjuje. Poslije primanja svaki kandidat prelazi šest mjeseci kušnje i ne smije obući kolegijsko odijelo dok pred rektorom Kolegija ne položi prisegu koju je propisala Kongregacija za širenje vjere, prema kojoj će se - nakon završenog studija ili ako je bio zakonito spriječen da ga nije mogao završiti, a ipak je u Kolegiju proveo godinu i pol - vratiti u domovinu i raditi, te se neće zadržavati na dvorovima velikaša niti će ići na sveučilišta ili bilo koje javne škole. Oni koji bi drugačije učinili, ne mogu postići nikakvih ni crkvenih ni svjetovnih časti, služba ni beneficija te loretskom svetištu moraju platiti sve što se za njih potrošilo za stan, odijelo, hranu, knjige, lijekove i putni trošak.

Povlastice pitomaca sastoje se u tome da se mogu rediti i za prezbiterat bez dimisorijala, bez beneficija i patrimonija, izvan određenog vremena. Oni koji su zaređeni mogu primati beneficije i časti u svojim biskupijama i u Rimskoj kuriji. Kad se radi o vlastitim ordinarijima i kaptolima, pitomci imaju caeteris paribus prednosti; ako bi se drukčije odredilo, to je ipso jure nevaljano. Ilirskom kolegiju pripaja se bugarski konvikt sa šest pitomaca. Njih, kao i do sada, uzdržava osobni papin milostinjar, a nove pitomce imenuje Kongregacija za širenje vjere, na prijedlog sofijskog biskupa.

Uprava, odgoj i studij u Kolegiju predaju se isusovcima, čija je marljivost, vjernost i predanost poznata još od vremena dok je kolegij bio ovdje, u Loretu i u rimskom sjemeništu. Pravila i konstitucije Kolegija odobrava Kongregacija za širenje vjere, a potvrđuje Sveta Stolica. Kolegij ima sva prava i privilegije, izuzetke, slobostine i indulte koje ima rimsko Sveučilište i bilo koji nacionalni kolegij ili u Rimu ili izvan njega. Upravitelji ovoga kolegija, s kardinalom pokroviteljem, mogu onima koji su učili u ovom kolegiju ili koji su drugdje učili, ako su zaslužili i ako su vrijedni, dati bakalaureat, licencijat, doktorat i naslov učitelja. Pri tome se moraju držati forme Rimskog sabora kao na Sveučilištu u Rimu. Na taj način promovirani, imaju sve časti, oznake i privilegije kao i oni na drugim sveučilištima.

Kardinal pokrovitelj »Svete kuće« u Loretu, Scipio Borghese, imenuje se ujedno pokroviteljem Ilirskog kolegija. On ima svu upravu: što on odredi, kao da je odredila Sveta Stolica, osim ovoga brevea i pravila i konstitucija koje je odobrila Kongregacija za širenje vjere. Pitomcima se podjeljuje plenarna indulgencija kad stupe u kolegij i kad iz njega izlaze. Generalni auditor Apostolske komore i generalni vikari u Loretu i Anconi dobili su napismeno

da na molbu rektora Kolegija i učenika o ovom apostolskom pismu svjedoče i ako bi ih tko u njihovim pravima smetao, da im pomognu crkvenim kaznama ili svjetovnom vlašću. Privilegiji ovog brevea ne mogu se poricati bilo kojom apostolskom ispravom koja je dana svetištu u Loretu ili bilo kojoj školi ili sveučilištu. Javni će bilježnik ovaj breve ovjeriti i uobičajenim kolegijskim pečatom potvrditi i objaviti; time je i na sudu, i izvan njega, dokazana autentičnost originala.

Sljedećih 150 godina, do ukinuća Družbe Isusove, Ilirski se kolegij razvija točno prema smjernicama postavljenim u ovom breveu Urbana VIII. Papa Inocent XII. ukinuo je mjesto kardinala pokrovitelja 28. lipnja 1700. godine. Sada je Kolegij došao pod jurisdikciju loretske kongregacije u materijalnim stvarima, a pod jurisdikciju Kongregacije za širenje vjere u duhovnim. Zbog trvenja među kongregacijama nastali su malo-pomalo i u kolegiju prilično veliki neredi, jer su se pitomci obraćali sad jednoj, sad drugoj kongregaciji, ne pokoravajući se ni jednoj ni drugoj.⁸

Na poticaj rektora o. Cesarea Rossettija, koji je zbog trvenja između kongregacija bio gotovo onemogućen u svom poglavarском radu, Kongregacija za širenje vjere održala je o toj stvari 12. prosinca 1735. godine plenarnu sjednicu. Rektor se tuži da bi on morao te neredе ukloniti, no oni su tako uvriježeni kao da su drugi zakon, a on zbog takvih prilika nema zaleđa. Kongregacija za širenje vjere uvažila je rektorovo mišljenje i naredila loretskom upravitelju, monsinjoru Alberoniju, kako da provede reformu, što je ovaj i učinio 9. siječnja 1736. godine. No, budući da nije bio uklonjen izvor tih neredа, opet je bilo sve po starom. Pitomci su se utjecali sad jednoj, sad drugoj kongregaciji. Da se to ukloni, Kongregacija za širenje vjere povjeri vizitaciju Ilirskog kolegija u Loretu, Ilirskog kolegija sv. Petra i Pavla u Fermu i Misijskog kolegija franjevaca konventualaca u Assisiju osorskom biskupu Mateju Karamanu.⁹ Dekret kojim se biskup Karaman imenuje vizitatorom izdan je 17. kolovoza 1742. godine. U dekretu se kaže da se biskup Karaman šalje u vizitaciju kako bi ispitao kakva je metoda studija u tim kolegijima, kako se vodi gospodarska uprava tih kolegija te da ispita i sve drugo što se odnosi na spomenute kolegije. U vizitaciji Ilirskog kolegija u Loretu biskup Karaman mora posebno ispitati izvršava li se ono što određuje konstitucija Urbana VIII. »Zelo Domus Dei«, izdana 1. lipnja 1627.

---

⁸ Usp. J. JURIĆ, *Nav. dj.*, str. 25.-55.

⁹ Usp. *Isto*, str. 56.

godine.¹⁰ Ova je vizitacija bila u sklopu općeg vizitiranja isusovačkih škola, koje je prethodilo ukinuću Družbe Isusove. Imala se, naime, i na taj način dokinuti opravdanost Družbe Isusove. Vizitator Karaman posve je dobro utvrdio gdje je krivica i isusovci su ovu njegovu vizitaciju čuvali kao svoju obranu.¹¹

Ovu vizitaciju biskupa Karamana spominje i skopski nadbiskup Ivan Nikolović Kazazi u izvještaju Kongregaciji za širenje vjere 1743. godine. Govoreći o poteškoćama na koje nailaze njegovi pitomci, nadbiskup kaže da je treća poteškoća njegovih pitomaca u tome što ima sporova oko jurisdikcije između »monsinjora biskupa i monsinjora upravitelja Loreta«, pa pitomci poslije završetka studija ili bivaju izloženi velikim pogibeljima i gubljenju vremena u lutanju da bi bili zaređeni drugdje, ili se vraćaju bez svetih redova u svoje zemlje, gdje ih tada biskupi moraju odmah slati na župe. Zato bi bilo dobro da ih u Kolegiju od početka počnu poučavati svetim obredima. Iz dokumenata o vizitaciji Ilirskog kolegija, koja je bila prošlog mjeseca listopada, a o kojoj Kongregacija još nije raspravljala, može se vidjeti, kaže nadbiskup Nikolović Kazazi, da monsinjor, upravitelj Loreta, kada biskup iz Recanatija zaređuje kojeg pitomca, ustrajno inzistira da tome ređenju asistira njegov kancelar, a budući da spomenuti biskup s time nije suglasan, pitomci su prisiljeni utjecati se susjednim biskupima radi ređenja, izlagati se troškovima putovanja, a budući da pitomci iz Srbije ne mogu snositi te troškove, odlaze iz Kolegija nezaređeni. Stoga nadbiskup Nikolović Kazazi moli da se Kongregacija za širenje vjere pobrine na najbolji mogući način da pitomci budu zaređeni prije svog odlaska iz Kolegija i to bez obaziranja na bilo kakve uvjete koji bi mogli doći od rektora ili drugih poglavara za vrijeme njihova boravka u Kolegiju ili da spomenuti pitomci bar papinskim breveom budu osposobljeni da mogu biti zaređeni od kojeg god biskupa, izvan određenog vremena, bez pridržavanja propisanog roka između pojedinog ređenja.¹² U vrijeme vizitacije biskupa Karamana postavljeno je i pitanje prijenosa kolegija iz Loreta u Fermo. Ipak se dogodilo tako da je Ilirski kolegij ostao u Loretu sve do 1797. godine dok onamo nisu došle francuske republikanske čete.¹³

¹⁰Usp. Archivio Storico della Congregazione per l' Evangelizzazione dei Popoli o »de Propaganda Fide«, dalje: ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., f. 36.

¹¹Usp. J. JURIC, *Nav. dj.*, str. 56.

¹²Usp. ASCPF, *Acta*, vol. 113., - 19. Augusti 1743. - Ovo je datum kada je Kongregacija raspravljala o izvještaju nadbiskupa Nikolovića Kazazija. Stranica ovog dokumenta u fondu »Acta« nije označena inače uobičajenim brojem.

¹³Usp. J. JURIC, *Nav. dj.*, str. 56.

II. Podaci o našim pitomcima

1. **Antun MATIEVIĆ**, iz Tuzle u Bosni, došao je u rimski Kolegij u rujnu 1622. godine. Po naredjenju pape Urbana VIII. iz Rima dolazi u Loreto i 28. studenoga 1627. godine primljen je u Ilirski kolegij.¹⁴

2. **Mihael ĐURĐEVIĆ** iz Cernika, pitomac Bosanske biskupije iz krajeva »između Drave i Save«, došao je u Kolegij 25. rujna 1629. godine kada mu je bilo 19 godina. Otišao je iz Kolegija 14. travnja 1632. po naredbi Kongregacije za širenje vjere i kardinala pokrovitelja. Nije mogao položiti uobičajenu prisegu jer je prije dolaska u Kolegij položio zavjete u svom franjevačkom redu.¹⁵

3. **Jakob IVANOVIĆ - MAZAREK** poslan je za pitomca iz Nijemaca i došao u Kolegij 18. studenoga 1632. godine te zauzeo mjesto predviđeno za Smederevsku biskupiju. Otišao je iz Kolegija 14. svibnja 1638. godine dopuštanjem kardinala pokrovitelja.¹⁶

4. **Luka BOGDANOVIĆ**, pitomac Bosanske biskupije, star 19 godina, došao je u Kolegij 4. listopada 1630., i to kao Turčinov podložnik, na mjesto predviđeno za Kotorsku biskupiju, budući da tamošnji biskup nije poslao svoga pitomca u »bulom« određenom roku. Otišao je iz Kolegija dopuštanjem kardinala pokrovitelja i odlukom Kongregacije za širenje vjere. Otputovao je 15. listopada 1636. kako bi u svojoj domovini radio kao učitelj.¹⁷

5. **Luka FRANIĆ**, iz Banja Luke, došao je u Kolegij 20. ožujka 1633. godine i zauzeo, po naredbi biskupa Tomka, mjesto koje je predviđeno za biskupije »između Drave i Save«. Otišao je iz Kolegija 19. srpnja 1640. godine u domovinu radi oporavka. Po naredbi kardinala pokrovitelja, rektor mu je dao dopuštenje za odlazak u domovinu, ali mu je naredeno da se u studenome iste godine vrati u Kolegij.¹⁸

---

¹⁴ Usp. J. JURIĆ, M. KORADE, *Iz Arhivske građe o Ilirskom kolegiju u Loretu*, u: *Vrela i prinosi* 13 (1982.), str. 73. - Antun Matiević bio je 1641. godine župnik u Iloku, a 16. kolovoza 1641. godine, u Olovu, potpisuje pismo kojim izvješćuje rektora Ilirskog kolegija da u taj kolegij šalje mladića Šimuna Bogdanovića. Usp. A. DEVIĆ, *Đakovačka i Srijemska biskupija. Spisi generalnih sjednica Kongregacije za širenje vjere, 17. stoljeće*, Zagreb, 2000., str. 234. (Dalje: *Spisi generalnih sjednica*)

¹⁵ Usp. J. JURIĆ, M. KORADE, *Nav. dj.*, str. 74.

¹⁶ Usp. *Isto*, str. 76.

¹⁷ Usp. *Isto*, str. 75.

¹⁸ Usp. *Isto*, str. 76. - Luka Franić zaređen je za svećenika. Bio je 1. ožujka 1650. godine na sastanku svećenika u Nijemcima. A 20. ožujka 1650. Petar Sabbatini predlaže Franića za beogradskog biskupa. Usp. A. DEVIĆ, *Spisi generalnih sjednica*, str. 381., 384.

6. Šimun BOGDANOVIĆ, devetnaestogodišnji pitomac kojega je u Loreto poslao Petar Sabbatini, misionar i župnik u Nijemcima i generalni vikar smederevskog biskupa, kao kandidata Bosanske biskupije, iz grada »Marinac-lave«. Šimun je donio Sabbatinijevo pismo za rektora Kolegija, koje je rektor poslao tajniku Kongregacije za širenje vjere, monsinjoru Ingoliju. Tajnik je odgovorio da se pitomac zadrži, a to je poslije pismom kardinala pokrovitelja upravitelju Loreta odobreno i priopćeno rektoru Kolegija, s naredbom da se mladić smjesti na mjesto predviđeno za Bosansku biskupiju. Makarski je biskup izvijestio o mišljenju bosanskog biskupa, koji želi za svoga pitomca (franjevca, o.a.) zadržati mjesto koje mu u tome kolegiju pripada prema »buli« utemeljenja, a kada bosanski biskup ne želi povećanje broja biskupijskih svećenika, da Kongregacija u tom slučaju izda drugu naredbu o tome mjestu. Uza sve to Šimun je došao u Loreto i stupio u Kolegij 26. rujna 1641. godine. Za svećenika je zaređen 6 listopada 1647. u Macerati, a zaređio ga je biskup Recanatija. Završivši studij kazuistike, otišao je iz Kolegija 3. travnja 1648. godine. Studij je završio s osrednjim uspjehom.¹⁹

7. Marko MIHAJLOVIĆ, sin Florijanov, iz Iloka - zemlje podložene Turčinu - star 18 godina, dolazeći u Kolegij, donio je otpusna pisma za sve redove. Poslao ga je »biskup Himerije« (Jakob Boncarpi, naslovni biskup Himerije i administrator Smederevske biskupije, sa sjedištem u Beogradu, o.a.), nakon što je kao klerik služio u crkvi dubrovačkih trgovaca u Beogradu. Došao je u Loreto i bio primljen u Kolegij 6. travnja 1644. godine. Budući da se sumnjalo može li se Marko zadržati u Kolegiju, tajnik Kongregacije, monsinjor Ingoli, 28. svibnja naredio je da mu se dodijeli mjesto predviđeno za Bosansku biskupiju. Završivši studij kazuistike, otišao je iz kolegija 6. kolovoza 1650. godine.²⁰

8. Lovro STJEPANOVIĆ došao je u Kolegij 27. srpnja 1650. godine, a poslao ga je fra Marijan (Maravić), »beogradski biskup« (fra Marijan Maravić tada je bio bosanski biskup i administrator Smederevske biskupije, o.a.), na mjesto predviđeno za Smederevsku biskupiju, kojom je upravljao spome-

¹⁹Usp. J. JURIĆ, M. KORADE, *Nav. dj.*, str. 80.-81., 86. Šimuna Bogdanovića vikar Petar Sabbatini preporučuje 1650. godine za Beogradskog biskupa. Bogdanović supotpisuje pismo, pisano 23. listopada 1663. godine kojim se Luka Mrnavić, generalni vikar beogradskog biskupa u Srijemu žali na fra Ivana Jerića i još trojicu franjevaca koji su nasilno, s pomoću turske vlasti, zauzeli župe Morović, Ljubu i Bapsku te supotpisuje pismo kojim svećenici i vjernici iz Srijema pohvalno svjedoče o beogradskom biskupu Mateju Benliću. Usp. A. DEVIĆ, *Spisi generalnih sjednica*, str. 384., 541., 543.

²⁰Usp. J. JURIĆ, M. KORADE, *Nav. dj.*, str. 82.

nuti biskup. Budući da je to mjesto kardinal Pallotto dao Nikoli Vladanjiju (iz Albanije), ništa se nije protivilo da naredi monsinjoru Dondiniju, upravitelju Loreta, da Lovru primi, što je o. Jakob Micaglia i učinio. Lovro je donio krsni list i svjedodžbu o četiri primljena niža reda te otpusna pisma za ređenja. Donio je i novac u polog. Prisegu je položio 2. veljače 1651. godine. Završivši studij gramatike i dvije godine kazuistike, otišao je iz kolegija kao svećenik 11. rujna 1656. godine. U kolegiju se uvijek dobro vladao i svima je ostao u dobroj uspomeni. Lovro je otišao u Anconu s nakanom da 11. rujna otputuje u zavičaj, ali budući da toga dana nije imao priliku za ukrcavanje na lađu, vratio se u Kolegij, u koji ga je ponovno primio rektor po naređenju monsinjora, upravitelja Loreta. Ukrcavši se napokon 12. listopada 1656. na lađu, otputovao je i tek toga dana ostalo je njegovo mjesto u Kolegiju prazno.²¹

9. Ivan CARGUČEVIĆ iz Sutjeske u Bosni, star 19 i ušao u 20. godinu, došao je u Kolegij 20. siječnja 1655. U polog je donio 10 škuda koje su mu ostale od putnih troškova te još 10 škuda, ukupno 20. Bio je poslan na ispražnjeno mjesto za pitomce s područja »između Drave i Save«, a poslao ga je fra Marijan Maravić, bosanski biskup »i administrator«. Ivan nije donio krsni list, kao ni otpusna pisma za ređenja jer mu ih biskup, prema svom običaju, nije dao, zbog čega se moralo dugo čekati. Prigodom dolaska kardinala Antonija, posljednjeg dana mjeseca travnja obučen je u kolegijsko odijelo, premda od Ivanova dolaska nije prošlo propisanih šest mjeseci. Poslije je dobio krsni list, potvrdu o krizmi i otpusna pisma za sve redove. Prisegu je položio 29. lipnja 1655. godine. U zavičaj se vratio 23. kolovoza 1663. Studirao je dvije godine kazuistiku. Po naravi je bio dobar, ali ne baš darovit. Prije dolaska u Kolegij primio je četiri niža reda.²²

10. Antun DRAŽIĆ došao je u Kolegij iz Srijema, svog zavičaja, 23. listopada 1663. godine i zauzeo mjesto predviđeno za pitomce iz krajeva »između Drave i Save«, na kojem je ranije bio Ivan Cargučević. Antun ima 18 godina, a prije dolaska u Kolegij bio je učenik »principist«²³ i primio četiri niža

---

²¹ Usp. *Isto*, str. 95.

²² Usp. *Isto*, str. 99.

²³ Osnovu školstva u isusovačkim gimnazijama i sveučilišta širom Europe činilo je djelo »*Ratio studiorum*«, koje je doživjelo više preinaka, da bi konačnu formu dobilo 1599. godine pod naslovom »*Ratio atque Institutio Studiorum Societatis Jesu*«. Izobrazba u gimnaziji započinjala je početnim školskim stupnjem, čiji su pohađači nazivani »elementaristi«, »infimisti« ili »parvisti«. Prvi i drugi razred pohađali su »principisti«, treći »gramatisti«, četvrti razred »sintaksisti«, peti »poeti«, a šesti razred »retori«. Školovanje se moglo nastaviti na sveučilištu unutar kojeg su postojala dva studija: filozofija i teologija. Na prvoj godini

reda. Nije donio novac u polog jer ga je potrošio za vrijeme šestomjesečnog putovanja do Loreta. Prisegu je položio 27. travnja 1664. godine. Ispit iz filozofije polagao je javno, u crkvi, 17. prosinca 1666. godine, a ocijenjen je s »dobar«. Bio je jedan od dvojice boljih, koji je raspravu održao na trošak Kolegija, ali na svoju pohvalu. Na studij skolastičke i moralne teologije prešao je 3. studenoga 1667. godine. Za subdakona je zaređen 6. travnja za đakona dan kasnije, a za svećenika 20. travnja 1669. godine. Ispit iz moralne teologije položio je 6. svibnja 1669., prema svom običaju, s vrlo dobrim uspjehom. Posebnim dopuštanjem, zbog velikog nedostatka svećenika, na molbu svoga biskupa, otišao je iz Kolegija 22. svibnja 1669. godine, zajedno sa svojim kolegom Mihaelom Nikolićem. Antun će biti dobar kako za učiteljsku službu, tako i za druge crkvene službe. Dobar je propovjednik, premda ne govori jako glasno i vatreno. Vladao se vrlo pobudno i pokazivao veliku želju i sklonost prema dobru. Bio je ponešto slabije tjelesno građen, a bacao je i krv nekoliko mjeseci prije odlaska iz Kolegija. Dobro je svladao gimnazijske predmete, filozofiju te skolastičku i moralnu teologiju. Obavivši duhovne vježbe, slavio je mladu misu malo prije svog odlaska.²⁴

11. Mihael NIKOLIĆ došao je iz Srijema, svog zavičaja, 23. listopada 1663. godine i to najprije za konviktorca. Tada je imao navršenih 19 godina. Donio je 30 škuda i unaprijed za šest mjeseci uplatio za svoje uzdržavanje, a tri je škude donio za vlastite potrebe. Došao je kao završeni »principist«. Mihael je po naredbi kardinala pokrovitelja primljen među pitomce Kolegija 1. ožujka 1664. godine i zauzeo mjesto predviđeno za Perast, jer je to mjesto bilo ispražnjeno budući da tamošnji biskup nije poslao drugog pitomca. Prije dolaska u Kolegij Mihael je primio tonzuru i četiri niža reda. Donio je potrebne dokumente i otpusna pisma za ređenja. Vraćene su mu 4 škude koje su preostale od troškova potrebnih za uzdržavanje u Konviktu u trajanju od 4 mjeseca i dva dana, što je iznosilo 24 škude. Mihael je 14. rujna 1664. položio prisegu. Na studij filozofije prešao je 3. studenoga 1667, a završio ga je s dobrim uspjehom, kao

filozofije predavala se logika, na drugoj fizika, a na trećoj metafizika s etikom. Teološki studij trajao je četiri godine, a redosljed pohađanja bio je ovaj: na prvoj godini slušala se moralna teologija, na drugoj spekulativna teologija sa skolastikom, na trećoj kontroverza, a na posljednjoj, četvrtoj godini crkveno pravo. Nakon odslušanog programa i položenih ispita kandidat je mogao postići i određene znanstvene stupnjeve. Usp. Z. LADIĆ, *Studenti iz Hrvatske na sveučilištima u Grazu i Trnavi potkraj 16. i u 17. stoljeću*, u: *Isusovci u Hrvata*, Zagreb, 1992., str. 245.

²⁴Usp. J. JURIĆ, M. KORADE, *Iz arhivske građe o Ilirskom kolegiju u Loretu*, II., u: *Vrela i prinosi 14 (1983.)*, str. 162.-163. Supotpisnik je pisma kojim svećenici i vjernici iz Srijema 1663. godine pohvalno svjedoče o beogradskom biskupu Mateju Benliću. Usp. A. DEVIĆ, *Spisi generalnih sjednica*, str. 544.

i studij skolastičke i moralne teologije. Red subđakonata primio je 6. travnja, a đakonata 7. travnja 1699. godine Za svećenika je zaređen 20. travnja 1669. godine. Posebnim dopuštenjem, ne završivši studij teologije, vratio se 22. svibnja 1669. godine u zavičaj, zajedno s Antunom Dražićem. I Mihaela i Antuna biskup je pozvao u zavičaj zbog velikog nedostatka svećenika u onim krajevima. Mihael bi mogao biti dobar učitelj, ali je prikladan i za sve crkvene službe, a također i za propovjednika. Uglavnom se vladao dobro. Pomalo je turoban. Bio je zdrav. Dobro je osposobljen u gimnazijskim predmetima. Obavivši duhovne vježbe, slavio je mladu misu prije svog odlaska iz Kolegija.²⁵

12. Donat NARANČIĆ došao je u kolegij 23. studenoga 1669. godine iz Broda na Savi, na mjesto predviđeno za Bosansku biskupiju, a poslao ga je fra Matej Benlić, beogradski biskup i apostolski vikar Donje Ugarske, koja je bila pod vlašću Turaka. Donat ima 18 godina i zna nešto jako malo od latinske gramatike. Govori samo hrvatski jezik. U polog je predao 12,10 škuda. Prisegu je položio 22. svibnja 1670. godine. Prvu tonzuru i četiri niža reda primio je 19. rujna 1671. Na filozofiju je prešao 3. studenoga 1672. godine, završivši s osrednjim uspjehom gimnaziju. Poslije je premješten s mjesta predviđenog za Bosnu na mjesto predviđeno za Srijem, »odakle on i jest«. Na mjesto predviđeno za Bosnu postavljen je Petar Maravić, budući da je on ondje rođen. Premještaj je izvršen uz suglasnost beogradskog i bosanskog biskupa. Donat je 3. studenoga prešao na studij teologije, završivši filozofiju s osrednjim uspjehom. Narančić je 6. lipnja 1674. primio red subđakonata, 9. lipnja đakonata, a 10. lipnja sveti red prezbiterata, obavivši najprije duhovne vježbe. U zavičaj se vratio 23. lipnja 1674. godine, završivši studij s osrednjim uspjehom. Nadaren je za propovijedanje. Osposobljen je za crkvene službe i za rad u školi. Donat je veoma žestoka i nagla osoba, ali uza sve to vladao se dobro. Bio je zdrav, a u zavičaj je otišao kad mu je bilo 26 godina.²⁶

13. Petar MARAVIĆ poslan je u Kolegij iz Nijemaca, kao pitomac iz krajeva »između Drave i Save«. Došao je u Kolegij 23. studenoga 1669. godine na mjesto don Antuna Dražića. Petra je u Kolegij poslao fra Matej Benlić, beogradski biskup i vikar Donje Ugarske, koja je pod vlašću Turaka. Petar je zauzeo

²⁵Usp. J. JURIC, M. KORADE, *Iz arhivske građe o Ilirskom kolegiju u Loretu*, II., str. 163. - Marijan Matečić, vikar beogradskog biskupa u Srijemu izvješćuje 7. kolovoza 1669. iz Nijemaca Kongregaciju da su 16. srpnja te godine stigli iz kolegija u zavičaj don Mihael Nikolić i don Antun Dražić i da im nastoji dati župe kako bi djelovali kao dušobrižnici. Usp. A. DEVIĆ, *Spisi generalnih sjednica*, str. 581.-582.

²⁶Usp. J. JURIC, M. KORADE, *Iz arhivske građe o Ilirskom kolegiju u Loretu*, II., str. 183.

mjesto koje pripada krajevima između spomenutih rijeka. Ima 16 i pol godina, a zna nešto malo gramatičkih principa. U polog je predao 10 škuda preostalih od putnih troškova. Prisegu je položio 22. svibnja 1670, a četiri niža reda primio je 20. prosinca 1670. godine. Istoga je dana primio i tonzuru. Poslije je premješten na mjesto predviđeno za Bosnu, gdje je i rođen, premda je jedno vrijeme živio u Srijemu, »među rijekama sa svojim stricem u Nimcima«. Tako se postupilo prema dogovoru između beogradskog i bosanskog biskupa. A Narančić je napokon zauzeo mjesto predviđeno za Srijem, »odakle on i jest«. Petar je 6. listopada 1672. godine otpušten iz Kolegija jer nije bilo nade u njegov uspješan napredak kako u pogledu studija (premda je bio darovit), tako i u pogledu stege. Bio je čudan i nagao. A također je i stalno bolovao od neke očne bolesti.²⁷

14. Luka NATALI došao je u Kolegij 18. srpnja 1672. godine iz Nijemaca u Srijemu. Poslao ga je beogradski biskup na mjesto predviđeno za Smederevsku biskupiju. U polog je donio 25 škuda koje su mu ostale od putnih troškova. Ukupno je donio 30 škuda, ali tri je donio za Petra Maravića, a 2 za jednog pitomca Kongregacije za širenje vjere (u Rimu). Luka ne govori talijanski jezik. Prisegu je položio 20. siječnja 1673. godine. Tonzuru i četiri niža reda primio je 22. rujna 1674. godine. Na studij filozofije prešao je 3. studenoga 1675, svladavši dobro gimnazijske predmete. Na Božić 1679. godine podijelio mu je Lorenzo Cibo, biskup Jesija, redove subđakonata, đakonata i prezbiterata. Otišao je iz Kolegija 24. srpnja 1680, dobivši natrag sav svoj polog i dokumente koje je donio. Tri posljednje godine vladao se uzorno i u održavanju kućne stege i u marljivom studiranju i u vjerskom životu. Imao je uspješnu raspravu iz teologije i to iz gradiva prve godine studija. S dobrim je uspjehom završio gimnaziju i studij filozofije, skolastičke i moralne teologije te kontroverzije. Luka je osoba od koje se može očekivati veliki uspjeh u dušobrižničkom radu zbog njegove kreposnosti, revnosti i solidne učenosti. - Rektor Kolegija naknadno je zabilježio: »Postao je beogradskim biskupom«.²⁸

15. Ivan ANTUNOVIĆ došao je u Kolegij 16. studenoga 1672. godine »iz Požege u Bosanskoj biskupiji«. Poslao ga je bosanski biskup na mjesto ispražnjeno otpuštanjem Petra Maravića. Prije dolaska u Kolegij Ivan je primio tonzuru. Ima 16 godina. U polog je predao 10 škuda. Ne govori talijanski jezik. Prisegu je položio 17. svibnja 1673. godine. Završivši uspješno gimnaziju, pre-

²⁷Usp. *Isto*, str. 183.

²⁸*Isto*, str. 186.

šao je na studij filozofije 3. studenoga 1676. godine. Na kvatrenu subotu, 15. lipnja 1680., primio je u Recanatiju četiri niža reda. Red subđakonata primio je 30. lipnja u Jesiju, gdje je 7. srpnja 1680. primio i red đakonata, koje mu je podijelio Lorenzo Cibo, biskup Jesija. Zbog toga što prema svjedodžbama, koje je dobio od svog biskupa, nije navršio propisanu dob, dopuštenjem Kongregacije za širenje vjere zaređen je za svećenika u svibnju 1681. godine u Fermu, a zaređio ga je tamošnji nadbiskup (Karlo) Gualtieri. Iz Kolegija je otišao 28. srpnja 1681. godine, poslan od Kongregacije na misiju u Splitsku biskupiju. U Kolegiju se zadržao godinu i nešto više kako bi se zaređio za svećenika, a i zbog toga jer se nije mogao vratiti u zavičaj, budući da franjevci nisu htjeli među sobom imati biskupijskog svećenika, što se može vidjeti i razumjeti iz pisma njegovog biskupa. Ivan je uspješno završio gimnaziju te studij filozofije, skolastičke i moralne teologije i kontroverzije. Darovit je, ali pomalo tmuran. Nadaren je za propovijedanje. U ophođenju je bio pun dobrote, a u vladanju uzoran, miroljubiv, pun poštovanja i pokornosti prema poglavarima, od svih rado viđen i bez pritužbi.²⁹

16. Luka KORDIĆ, iz sela Blizanci u Bosanskoj biskupiji, postavljen je 6. veljače 1674. godine na mjesto koje je u Kolegiju predviđeno za Pag, a koje je ispražnjeno 25. srpnja 1671. godine. Luka je imao 16 godina i završio je principe latinske gramatike. Prisegu je položio 7. kolovoza 1674. godine. Na studij filozofije prešao je 3. studenoga 1676. godine. Dobro je uznapredovao u studiju.³⁰

17. Stjepan VORGIC, sin Đurin, došao je u Kolegij 26. rujna 1676. godine. Poslao ga je srijemski vikar, jer u očekivanju imenovanja još nemaju biskupa. Poslan je na mjesto predviđeno za krajeve »između Drave i Save«. Stjepan ima 16 godina, Na rubu lista zabilježeno je da Stjepanova starost nije

²⁹ Usp. *Isto*, str. 187. Nikola Olovčić Ogramić, bosanski biskup izvješćuje 16. kolovoza 1672. godine da šalje Ivana Antunovića u Ilirski kolegij u Loreto da se ondje pripremi za svećenički poziv. Biskup Ogramić je 30. rujna 1680. godine izvijestio Kongregaciju da je Antunović pri završetku studija u Loretu, a ne će moći dobiti župu, jer su sve župe popunjene franjevcima. Zbog toga je Ivan otišao u Slitsku misiju. Rektor Ilirskog kolegija izvješćuje 1682. godine da bosanski biskup nije želio zaređiti Ivana Antunovića, jer mu franjevci nisu htjeli dati stan i hranu, osim pod uvjetom da stupi u njihov red. Zato je Antunović ostao duže u kolegiju kako bi se u Italiji zaređio za svećenika. Rektor je zamolio da se takvom neredu stane na kraj. Zaboravlja se da su pitomci položili prisegu da neće stupiti u red, nego da će se kao biskupijski svećenici vratiti u svoje krajeve. Usp. A. DEVIĆ, *Spisi generalnih sjednica*, str. 607., 665.-666., 673.

³⁰ Usp. J. JURIC, M. KORADE, *Iz arhivske građe o Ilirskom kolegiju u Loretu*, II., str. 191.-192. - Bosanski biskup Nikola Olovčić izražava 1680. godine zabrinutost za budućnost Luke Kordića, pitomca Ilirskog kolegija koji je pri završetku studija, a neće moći dobiti župu, jer su sve župe popunjene franjevcima. Usp. A. DEVIĆ, *Spisi generalnih sjednica*, str. 665.-666.

dobro zabilježena, jer on ima više od 16 godina. Ne zna ni talijanski ni latinski jezik. Uobičajenu prisegu položio je 26. ožujka 1677. godine. Na kvatrenu subotu, 23. svibnja 1682., podijelio mu je u Recanatiju tamošnji biskup Guarnieri prvu tonsuru i četiri niža reda. Na blagdan svetih apostola Šimuna i Jude, 28. listopada 1682., najprije je položio ispit iz teologije, u nazočnosti kotorskog biskupa i oca rektora Sassija, a tada je primio red subđakonata u kolegijskoj kapelici od spomenutog kotorskog biskupa, s dopuštanjem grofa Ferrettija, upravitelja Loreta. Isti kotorski biskup podijelio mu je 1. studenoga 1682. red đakonata, također u kućnoj kapelici. Stjepan je 22. siječnja 1683. godine umro u Kolegiju. Stjepanova je smrt ubilježena u popisu umrlih pitomaca, a otac vicerektor Massucci izvijestio je o njegovoj smrti kardinala Altierija u Kongregaciji za širenje vjere, beogradskog biskupa i don Luku Natalija. Pismo za beogradskog biskupa poslano je opatu Nappiju u Anconu da ga on proslijedi spomenutom biskupu.³¹

18. Pavao BLAŽEVIĆ rođen je u Komletincima koji su spadali pod župu Nijemci, pa je zato zabilježeno da je 20. studenoga 1683. godine došao u Kolegij iz Nijemaca. Poslao ga je beogradski biskup, na mjesto predviđeno »za biskupije između Drave i Save«, na kojem je bio Stjepan Vorgić. Pavao je u Kolegij donio krsni list, otpusna pisma za ređenja i novac u polog. Prisegu je položio 23. svibnja 1684. godine. U zavičaj se vratio 17. srpnja 1693. s dobrom svjedodžbom Kolegija, u kojemu je proveo nešto manje od 10 godina, uvijek voljen i poštovan od svih poglavara, kako onih viših, tako i nižih, zbog svoje velike darovitosti, velike pobožnosti, velike zahvalnosti, iskrenosti, skromnosti, temeljitosti i marljivosti u studiju, u kojem je postigao izvanredan uspjeh. Općenito je mišljenje da je on sačuvao krsnu nevinost i da je svojim kreposnim životom bio istinski Kristov sljedbenik kako po savršenom obdržavanju Božjih zapovijedi, tako i po obdržavanju evanđeoskih savjeta, zbog čega su ga oci isusovci, ali i prefekti, i svi pitomci, i konviktorci uvijek voljeli i poštivali kao kakvog anđela zbog njegova ponašanja i intelektualnih sposobnosti. Rektor kolegija nadalje bilježi: »I ja koji sam mu bio ne samo učitelj u teologiji, nego čiji je on bio i podložnik, gledao sam ga posebnim okom i posebno ga procjenjivao te dobio sigurnu nadu da će se Bog njime poslužiti na veliku slavu i napredak Svete Crkve.« Pavao je u kolegiju bio zdrav, a sposoban je za obavljanje svih apostolskih službi, koje će izvršavati veoma revno i uzorno.

³¹ Usp. J. JURIĆ, M. KORADE, *Iz arhivske građe o Ilirskom kolegiju u Loretu*, II., str. 193.

Isti rektor izvijestio je Kongregaciju za širenje vjere o pitomcima Ilirskog kolegija u Loretu koji su se po završetku studija vratili u zavičaj. U tome izvješću od 1. kolovoza 1693. godine rektor kaže da je Pavao Blažević, rodom iz (župe) Nijemci, kao mladić od 14 godina poslan u Kolegij od beogradskog biskupa i da je u Kolegij stigao 20. studenoga 1683. godine. Prisegu je položio 23. svibnja (1684.) u nazočnosti oca Diega Calcagnija, rektora toga kolegija. Završio je gimnaziju, studirao filozofiju, teologiju i kazuistiku. Postigao je izvanredan uspjeh kako zbog izvanredne marljivosti, tako zbog svoje darovitosti. Bio je nadaren za pjevanje, napose crkveno koralno pjevanje. Kroz cijelo vrijeme boravka u Kolegiju vladao se kao anđeo. Bio je skroman, pobožan, obdržavao je stegu, a zbog svojih drugih kreposti bio je najuzorniji pitomac. Za svećenika je zaređen 10 mjeseci prije završetka studija, a otišao je kad mu je bilo 25 godina, na žalost cijelog kolegija jer su ga svi voljeli i poštivali zbog njegovih posebnih vrlina.³² A prema popisu pitomaca Ilirskog kolegija u Loretu od 1693. godine, Pavao Blažević je iz Srijema, ima 24 godine, do sada je studirao gramatiku, filozofiju i teologiju, materinski jezik mu je hrvatski, zauzima mjesto predviđeno za pitomce »između Drave i Save«, a u kolegiju je 8 (!) godina.³³ Rektor se očito zabunio, jer je Pavao u kolegij došao 1683. godine.

19. Ivan GRLIČIĆ je, prema popisu pitomaca od 1693. godine, »iz Sarajeva« (bio je iz Olova, o.a.), u Kolegiju je već 5 godina, a za to vrijeme studirao je gramatiku i filozofiju. Ima 22 godine, a materinski jezik mu je hrvatski.³⁴ Prema popisu od 1694. godine, Ivan studira filozofiju, zauzima mjesto predviđeno za Bosnu, ima 23 godine, a u Kolegiju je 6 godina i 4 mjeseca.³⁵ Ivan 1695. godine studira teologiju.³⁶ Studij teologije završio je 1696. godine, a tada mu je bilo 25 godina. U Kolegiju je proveo 8 godina i 6 mjeseci.³⁷

---

³² Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., f. 402. Fotokopije dokumenata o pitomcima Ilirskog kolegija u Loretu velikodušno mi je mi je dao dr. Mijo Korade. Najsrdačnije mu se zahvaljujem na ovom daru.

³³ Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., f. 403. - Vrativši se u zavičaj, Pavao je bio župnik u Tovarniku, kapelan u Nijemcima, župnik u Maloj Vašici i ujedno upravitelj crkve Sv. Ilije u Ilicima te župnik u Lovasu, gdje je 14. rujna 1735. godine umro. Pokopan je u tamošnjoj župnoj crkvi, koju je temeljito obnovio. Usp. E. GAŠIĆ, *Povijest župe i mjesta Morović*, Đakovo, 1936., str. 23.-28.

³⁴ Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., f. 403.

³⁵ Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., f. 408.

³⁶ Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., f. 419.

³⁷ Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., f. 425. - Ivan Grličić bio je prvi đakovački župnik poslije oslobođenja Slavonije od Turaka, a 1706. godine iznutra je uređivao župnu crkvu u Đakovu, uz pomoć biskupa Jurja Patačića. Usp. M. PAVIĆ, *Nav. dj.*, str. 31.

20. Andrija NATALI došao je u kolegij 1694. godine kao pitomac »iz Srijema« (iz Nijemaca, o. a.). Prema popisu pitomaca od 1695., Andrija ima 15 godina, studira gramatiku, materinski mu je jezik hrvatski, zauzima mjesto predviđeno za pitomce »između Drave i Save, a u Kolegiju je godinu i mjesec dana.³⁸ Gimnaziju nadalje pohađa 1696., a završava 1699. godine.³⁹ Andrija je 1700. i 1701. godine student filozofije,⁴⁰ a sljedeće godine studira teologiju. Popis od 1702. godine naglašava da Andrija studira skolastičku teologiju,⁴¹ a posljednji popis od 1703. godine kaže da studira teologiju, da ima 25 godina i da je u Kolegiju boravio 8 godina i 2 mjeseca.⁴²

21. Martin ČAKARIĆ poslan je u Kolegij iz župe Nijemci (rođen je u Komletincima, o.a.). U Kolegij ga je poslao pečuški biskup kao pitomca iz krajeva »između Drave i Save«. Prema popisu pitomaca od 1714. godine, Martin je iz župe Nijemci, ima 20 godina, pohađa gimnaziju (retoričar), zauzima mjesto predviđeno za pitomce iz krajeva »između Drave i Save« i u Kolegiju je 5 godina.⁴³ Koncem srpnja ili početkom kolovoza 1718. godine rektor Kolegija piše tajniku Kongregacije za širenje vjere i moli ga da on izvijesti Kongregaciju i da joj dostavi popis pitomaca koji su te godine završili studij u Ilirskom kolegiju u Loretu i vratili se u zavičaj. Među tim je pitomcima, treći po redu, i Martin Čakarić, o kojem rektor kaže da je 1. studenoga 1709. godine položio prisegu i da je, završivši studij s prosječnim uspjehom zbog skromnijih sposobnosti, otišao u zavičaj 21. srpnja 1718. godine. Uz to rektor bilježi da je Martin bio marljiv u studiju, skroman u držanju, ponizan i andeoskog vladanja.⁴⁴

22. Gabrijel PRIJIĆ došao je u Ilirski kolegij 1718. godine. Prema popisu pitomaca toga kolegija iz 1719. godine, Gabrijel je poslan iz Nijemaca,

³⁸Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., f. 419.

³⁹Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., ff. 426., 434., 435., 453.v.

⁴⁰Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35, f. 458., 478.

⁴¹Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., f. 484.

⁴²Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., f. 502. - Andrija Natali bio je župnik u Nijemcima i vanjski vikar pečuškog biskupa. Usp. E. GAŠIĆ, *Srijemski generalni vikari*, u: Glasnik biskupija Bosanske i Srijemske (1942.) 7, str. 50.

⁴³Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., f. 610.

⁴⁴Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., f. 616. - Kao kapelan, Čakarić je služio u Nijemcima, gdje ga je oko 1730. godine, prigodom ispovijedi nekog duševnog bolesnika, taj bolesnik zagušio. Posljednje dijete krstio je 29. prosinca 1729. godine. Poslije tako iznenadne i neobične smrti Martin je sahranjen na groblju u Nijemcima u crkvi Svetog Stjepana, kralja Ugarske. Usp. Arhiv župe Nijemci, *Series parochorum seu Liber memorabilium*. Nije paginirano.

ima 18 godina, studira gramatiku, zauzima mjesto koje pripada pitomcima iz krajeva »između Drave i Save« i u Kolegiju je godinu dana.⁴⁵ Gabrijel 1721. godine studira filozofiju, ima 20 godina i u Kolegiju je 3 godine.⁴⁶ I sljedeće 1722. godine Gabrijel studira filozofiju.⁴⁷ Završivši studij filozofije, otišao je iz Ilirskog kolegija, budući da ga nema na popisu pitomaca iz 1723. godine.

23. Josip SPAIĆ je došao u Kolegij 1721. godine iz Broda. Prema popisu pitomaca iz 1722. godine, Josip ima 15 godina, studira gramatiku, zauzima mjesto predviđeno za Bosansku biskupiju i u Kolegiju je godinu dana.⁴⁸ Već sljedeće, 1723. godine Josipa nema na popisu pitomaca Ilirskog kolegija u Loretu.

24. Martin PALUK je u Kolegij došao 1722. godine. Prema popisu pitomaca, jedinom kojeg imamo i koji o njemu govori, iz 1723. godine, Martin je iz županije »Arvenski«, ima 17 godina, studira filozofiju, zauzima mjesto predviđeno za Bosansku biskupiju i u Kolegiju je godinu dana.⁴⁹

25. Grgur MARTINOVIĆ je, prema popisu pitomaca iz 1730. godine, poslan iz Nijemaca. Tada je imao 21 godinu, još je pohađao gimnaziju (retoričar), zauzimao je mjesto »s onu stranu Save«, a u Kolegij je došao prije 6 godina.⁵⁰ Grgur 1732. godine studira filozofiju i u Kolegiju je 8 godina.⁵¹ Sljedeće 1733. godine studira prvu godinu teologije, a 1734. drugu godinu teologije, kao pitomac koji je već 10 godina u Kolegiju i koji tada ima 25 godina.⁵²

⁴⁵Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., f. 628.

⁴⁶Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., f. 657.

⁴⁷Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., f. 661. - Emerik Gašić piše da je Gabrijel i teologiju završio u Loretu, ali u nama dostupnim dokumentima nemamo dokaza za njegovu tvrdnju. Gabrijel Prijčić rođen je 1669. godine. Za svećenika je zaređen 1724. godine, znao je hrvatski, latinski i talijanski jezik. Najprije je bio kapelan u Nijemcima, odakle je došao za župnika u Malu Vašicu, gdje je ostao 15 godina. Župnikom u Lovasu imenovan je 1747. godine. Ondje je 29. svibnja 1748. položio propisanu župničku prisegu, pa je bio instaliran za župnika. U Lovasu je djelovao sve do smrti, koja ga je zatekla 30. prosinca 1758. u 59. godini života. Pokopan je u župnoj crkvi Sv. Mihaela Arkandela u Lovasu.

⁴⁸Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., f. 662.

⁴⁹Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., f. 674. Matija Pavić piše da je Martin Paluk bio pitomac Pečuške biskupije za krajeve »između Drave i Save«, a Emerik Gašić da je rođen u mjestu Lehotka u Slovačkoj, te da je poslije završena studija bio župnik u Nijemcima i vanjski vikar pečuškog biskupa od 1737. do 1745. godine. Umro je u Vukovaru 16. rujna 1745. godine. U popisu pitomaca Ilirskog kolegija u Loretu njegovo se prezime piše »Paluc«, Matija Pavić piše ga »Pabuch«, a Emerik Gašić »Palluch«. Usp. M. PAVIĆ, *Nav. dj.*, str. 15.-16; E. GAŠIĆ, *Brevis conspectus historicus dioecesium Bosniensis - Diacovensia et sirmiensis*, Osijek, 1944., str. 130.

⁵⁰Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., f. 716.

⁵¹Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., f. 758.

⁵²Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., f. 791. - Poslije završenog studija Grgur Martinović dolazi u zavičaj te 1737. godine postaje župnikom u Lovasu. Umro je u Lovasu 3. svibnja 1747. u 38. godini života. Usp. E. GAŠIĆ, *Povijest župe i mjesta Morović*, str. 35., 40.

26. Matej BORI došao je u Ilirski kolegij 1727. godine. Prema popisu pitomaca iz 1730. godine, Matej ima 17 godina, a studira gramatiku, zauzima mjesto predviđeno za Bosansku biskupiju, a u kolegiju je 3 godine.⁵³ Gimnaziju pohađa i 1732., a završava 1733. godine.⁵⁴ Filozofiju je studirao od 1734. do 1735. godine.⁵⁵ Skolastičku i moralnu teologiju studira od 1736. do 1737. godine, kao pitomac koji je već punih 10 godina u Kolegiju.⁵⁶ Otac Francesco Maria Camilli, rektor Kolegija, poslao je Kongregaciji za širenje vjere popis pitomaca koji su završili studij i koncem srpnja 1737. otišli iz Kolegija. Za Mateja kaže da je došao kao pitomac Đakovačke ili Bosanske biskupije te da je 31. siječnja 1728. godine položio uobičajenu prisegu. Otputovao je koncem srpnja (1737), ali nije u Italiji zaređen za svećenika. Završio je gimnaziju te studirao filozofiju, skolastičku i moralnu teologiju sa zadovoljavajućim uspjehom. U Kolegiju se dobro vladao. Po naravi je bio uznosit i buntovan.⁵⁷

27. Ivan ČERKIĆ došao je u Kolegij 1734. godine. Prema popisu pitomaca, pisanom početkom 1735. godine, Ivan je poslan iz Osijeka, ima 19 godina, studira filozofiju, zauzima mjesto predviđeno za pitomce »između Drave i Save, a u Kolegiju nije još ni godinu dana.⁵⁸ Čerkić je vjerojatno otišao iz Kolegija jer ga na nijednom od sljedećih popisa više nema.

28. Ivan PENIĆ došao je u Kolegij 1736. godine, kao pitomac Pečuške biskupije, na mjesto koje u Kolegiju pripada toj biskupiji. Prema popisu pitomaca iz 1738. godine, Penić je »Osječanin«, ima 24 godine, studira filozofiju, zauzima mjesto predviđeno za Pečušku biskupiju, a u Kolegiju je 2 godine. Ivan 1739. studira prvu godinu skolastičke i moralne teologije, a 1740. drugu godinu teologije i u 26. godini završava studij u Kolegiju.⁵⁹

⁵³Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., f. 716.

⁵⁴Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., ff. 758., 788.

⁵⁵Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., ff. 791., 806.

⁵⁶Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., ff. 809., 841.

⁵⁷Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., f. 849.

⁵⁸Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., f. 806.

⁵⁹Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., f. 866., vol. 36., f. 2. - Ivan Penić se rodio u Nijemcima 22. listopada 1713. godine. Za svećenika je zaređen u Pečuhu 1740. godine. Bio je kapelan u Lovasu i Kukujevcima. U Kukujevcima je bio i župnik, odakle je 1746. godine prešao u Nijemce, gdje je postao vikarom pečuškog biskupa za Slavoniju. Iz Nijemaca je 1757. godine prešao za župnika u Sotin. Došavši jednom prilikom iz Sotina u Nijemce, umro je ondje iznenada 2. svibnja 1762. godine. Usp. E. GAŠIĆ, *Povijest župe i mjesta Morović*, str. 12.

29. Matija ALBANIĆ je, prema popisu pitomaca iz 1738. godine, »Đakovačanin«, ima 18 godina, pohađa gimnaziju (retoričar), zauzima mjesto predviđeno za »Đakovačku« biskupiju, a u Kolegiju je godinu dana.⁶⁰ I 1739. godine još je gimnazijalac, a 1740. i 1741. godine studira filozofiju.⁶¹ Na sljedećim popisima pitomaca Matija Albanić više se ne spominje.

30. Stjepan PREYS je 1740. godine došao u Kolegij. Prema popisu pitomaca iz 1741. godine, Stjepan je iz Osijeka, ima 19 godina, pohađa gimnaziju (retoričar), zauzima mjesto predviđeno za Pečušku biskupiju, a u Kolegiju je godinu dana. Gimnaziju pohađa i 1742. godine.⁶² O njegovom studiju filozofije nemamo podataka. Teologiju studira 1745, a završava 1746. godine kada se nakon pet godina i 7 mjeseci boravka u Kolegiju vraća u zavičaj.⁶³

31. Mihael ZOMBORČEVIĆ - BANOVAČ je došao u Kolegij 1746. godine, u ljetnim mjesecima. Prema popisu pitomaca iz 1747. godine, poslanom početkom te godine, Mihael je poslan iz Nijemaca, ima 19 godina, pohađa gimnaziju (gramatičar), zauzima mjesto predviđeno za Pečušku biskupiju, a u Kolegiju je prvu godinu.⁶⁴ I 1748. godine još pohađa gimnaziju (retoričar).⁶⁵ U popisima pitomaca sljedećih godina o Zomborčeviću nema nikakvih podataka.

32. Josip ANDRES je iz Đakova, a u Kolegij je došao 1749. godine. Prema popisu pitomaca iz 1750. godine, Josip ima 14 godina, pohađa gimnaziju (gramatičar), zauzima mjesto predviđeno za Đakovačku biskupiju, a u Kolegiju je 6 mjeseci.⁶⁶ Gimnaziju pohađa sve do 1754. godine.⁶⁷ Sljedeće dvije godi-

⁶⁰ Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., f. 854.

⁶¹ Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 35., f. 866., vol. 36., ff. 2., 8.

⁶² Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., ff. 8., 35.

⁶³ Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., ff. 38., 51. Stjepan Preys je rođen u Osijeku 1719. godine. Za svećenika je zaređen 1746. godine u Pečuhu. Odmah je imenovan župnikom u Rači, gdje ostaje do 1748. godine, kada odlazi za župnika u mjesto Racpetre u Mađarskoj, a 1753. ponovno dolazi za župnika u Raču. Iz Rače odlazi 24. listopada 1757. i prelazi u Vinkovce, gdje je imenovan župnikom. Preys je prvi biskupijski svećenik u Vinkovcima, koji je tu župu primio od franjevaca. Preys je umro 14. siječnja 1763. u dva sata poslijepodne u 44. godini života, a 16. je siječnja pokopan u staroj crkvi u Vinkovcima. Usp. E. GAŠIĆ, *Povijest župe i mjesta Morović*, str. 82., 83., 89.

⁶⁴ Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., f. 56. - Josip Andres je zaređen za svećenika 1759. godine u Đakovu. Govorio je hrvatski i talijanski jezik. Bio je kapelan u Đakovu i Semeljcima. Koncem 1776. godine imenovan je kanonikom, a instaliran je 8. siječnja 1777. godine. Od 1798. bio je veliki prepozit Stolnoga kaptola u Đakovu i biskupov generalni vikar. Umro je u Đakovu 14. ožujka 1800. godine. Usp. E. GAŠIĆ, *Brevis conspectus historicus ...*, str. 101.

⁶⁵ Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., f. 59.

⁶⁶ Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., f. 75.

⁶⁷ Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., ff. 79., 83., 87., 93.

ne studira filozofiju,⁶⁸ a 1757. i 1758. skolastičku i moralnu teologiju. Prema popisu pitomaca iz 1758. godine, Josip ima 22 godine, a u Kolegiju boravi 8 godine i 6 mjeseci.⁶⁹ Otac Orsato Maria Sorgo, rektor Kolegija, izvješćuje 10. kolovoza 1758. godine Kongregaciju za širenje vjere da su pitomci koji su te godine završili studij, a među njima je i Josip Andres, otišli u svoje biskupije i da su stigli novi koji će zauzeti njihova mjesta.⁷⁰

33. Ivan KOLAR je došao u Kolegij 1752. godine. Prema popisu pitomaca iz 1753. godine, Ivan je poslan u Kolegij iz Nijemaca, ima 19 godina, pohađa gimnaziju (retoričar), zauzima mjesto Pečuške biskupije, a u Kolegiju je 6 mjeseci.⁷¹ Ivan je obolio. Gimnaziju je pohađao još i 1754. godine,⁷² kada je ponovno obolio. Iste godine, naime, rektor Kolegija izvješćuje tajnika Kongregacije za širenje vjere, pismom na kojem je datum nečitljiv, da se u zavičaj vratio pitomac koji je bio na mjestu predviđenom za Pečušku biskupiju, jer mu se prošlog listopada povratila duševna bolest od koje je bolovao i kod svoje kuće dok još nije došao u Kolegij. Rektor kaže da tog pitomca, zbog pogoršanja njegove bolesti, nije mogao ranije poslati u zavičaj.⁷³ Rektor ne imenuje oboljelog pitomca, ali se iz popisa pitomaca spomenute godine vidi da je Ivan jedini pitomac koji je bio na mjestu predviđenu za Pečušku biskupiju, pa zaključujemo da se rektorov izvještaj odnosi na njega.

34. Marko MOROVIĆ došao je u Kolegij 1754. godine. Prema popisu pitomaca iz 1755. godine, Marko je iz Morovića, ima 22 godine, studira filozofiju, zauzima mjesto predviđeno za Pečušku biskupiju, a u Kolegiju je 5 mjeseci.⁷⁴ Godine 1756. završava studij filozofije, a 1757. studira skolastičku i moralnu teologiju, koju je završio 1758. kada je imao 25 godina.⁷⁵

35. Nikola JANČIKIĆ je došao u Kolegij 1758. godine. Prema popisu pitomaca iz 1759. godine, Nikola je iz Đakova, ima 19 godina, pohađa gimna-

⁶⁸Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., ff. 98., 102.

⁶⁹Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., ff. 105., 107.

⁷⁰Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., f. 108.

⁷¹Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., f. 87.

⁷²Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., f. 93.

⁷³Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., f. 94.

⁷⁴Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., f. 98.

⁷⁵Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., ff. 102., 105., 107. - Marko Morović je zaređen za svećenika u Loretu 1758. godine. Bio je na službi u župi Bogdaša u Mađarskoj, u Županji i Tordincima, Sakču i Mohaču, te napokon, u Drenovcima. Umro je 1773. godine u franjevačkom samostanu u Iloku, gdje je bolestan ležao, u 43. godini života. Usp. J. BRŰSZTLE, *Povijest katoličkih župa*, Osijek, 1994., str. 15.-16.

ziju, zauzima mjesto predviđeno za Đakovačku biskupiju, a u Kolegiju je 6 mjeseci.⁷⁶ Završivši gimnaziju 1760., sljedeće dvije godine studira filozofiju.⁷⁷ Iz popisa pitomaca iz 1763. godine doznajemo da je Nikola došao u Kolegij 15. srpnja 1758. godine i da studira teologiju.⁷⁸ Kada su mu bile 24 godine, završio je studij teologije u ljetnim mjesecima 1764. godine.⁷⁹ Otac Agostino Doria, rektor Kolegija, izvješćuje Kongregaciju za širenje vjere o pitomcima koji su završili studij i u mjesecu srpnju 1764. godine otišli iz Kolegija. O Jančikiću rektor kaže da je bio pitomac iz Đakovačke ili Bosanske biskupije, da je položio uobičajenu prisegu i da je u Italiji zaređen za svećenika. Osim toga, rektor dodaje da je Nikola osrednje darovitosti, da je čestit, ali jako nesretne naravi.⁸⁰

36. Stjepan OPOJEVČANIN došao je u Kolegij 13. srpnja 1758. godine.⁸¹ Prema popisu pitomaca iz 1759. godine, Stjepan je pitomac iz Pečuške biskupije, ima 19 godina, pohađa viši razred gimnazije (retoriku), zauzima mjesto predviđeno za Pečušku biskupiju, a u Kolegiju je 6 mjeseci.⁸² Iz ovoga zaključujemo da je niže razrede gimnazije završio prije dolaska u Kolegij.⁸³ Stjepan 1760. godine završava više razrede gimnazije (retorike),⁸⁴ a sljedeće dvije godine studira filozofiju,⁸⁵ te 1763. i 1764. teologiju,⁸⁶ da bi na koncu druge godine studija teologije položio ispite za doktorat iz filozofije i teologije. Otac Agostino Doria, rektor Kolegija, izvješćuje Kongregaciju za širenje vjere o pitomcima koji su u mjesecu srpnju 1764. godine otišli iz Kolegija, a o Stjepanu Opojevačaninu kaže da je bio pitomac Pečuške biskupije, da je položio uobičajenu prisegu, da je u Italiji zaređen za svećenika te da je doktorirao iz

⁷⁶Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., f. 111.

⁷⁷Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., ff. 144., 146., 155.

⁷⁸Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., f. 185.

⁷⁹Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., f. 193.

⁸⁰Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., f. 197. - Nikola Jančikić rođen je 1739. godine u Đakovu. Za svećenika je zaređen 1763. godine u Italiji. Umro je 19. ožujka 1785. kao kapelan u Vrbici, u 46. godini života i 22. godini misništva. Usp. A. JARM, *Dijecezanski svećenici koji su djelovali na sadašnjem području Biskupije Đakovačke i Srijemske od 1701. do 2003. godine*, Đakovo, 2003, str. 30.-31.

⁸¹Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., f. 155.

⁸²Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., f. 111.

⁸³Usp. M. PAVIĆ, *Nav. dj.*, str. 65. Pavić, govoreći o Opojevačaninu, piše: »Pomoću Stjepana Adžića svrši on niže i srednje nauke valjda u Ugarskoj.«

⁸⁴Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., f. 144.

⁸⁵Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., ff. 146., 155.

⁸⁶Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., ff. 185., 193.

filozofije i teologije. Osim toga, rektor dodaje da je Stjepan darovit, vrlo čestit i da ima prilično dobru narav.⁸⁷

37. Josip MARIĆ je došao u Kolegij 25. kolovoza 1764. godine kao pitomac Đakovačke biskupije.⁸⁸ Više razrede gimnazije (retoriku) završava 1765. i 1766. godine,⁸⁹ a 1767. i 1768. studira filozofiju.⁹⁰ Teologiju je također studirao dvije godine, a studij je u Kolegiju završio 1770. u 23. godini života.⁹¹

38. Ivan MAREVIĆ je primljen u Kolegij 27. rujna 1764. godine. Prema popisu pitomaca iz 1765. godine, Ivan je iz Vukovara, ima 19 godina, studira filozofiju i zauzima mjesto predviđeno za Pečušku biskupiju.⁹² Teologiju studira 1766. i 1767. godine,⁹³ a na koncu studija polaže doktorske ispite iz teologije.

39. Adam VIDEKOVIĆ je došao u Kolegij 23. kolovoza 1767. godine. Prema popisu pitomaca iz 1768. godine, Adam ima 17 godina, pohađa više razrede gimnazije (retoričar) i zauzima mjesto predviđeno za Pečušku biskupiju.⁹⁴

⁸⁷Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol.36., f. 197. - Stjepan Opojevčanin rođen je u Tovarniku 26. srpnja 1739. godine. Nakon ređenja pečuški ga biskup Juraj Klimo imenuje kapelanom kod njegova dobročinitelja Stjepana Adžića, župnika u Tovarniku, gdje je ostao 6 godina. Župnikom u Ivankovu imenovan je 1771. godine, a 1781. je kao posljednji župnik Pečuške biskupije župu Ivankovo predao Đakovačkoj ili Bosanskoj biskupiji, prilikom razgraničenja biskupija. Nedugo iza toga prešao je za župnika u Tovarnik, gdje je ostao 13 godina. Imenovan je kanonikom đakovačkoga Stolnog kaptola 1794. godine, najprije kao kanonik lektor, a 1800. godine postaje veliki prepozit istog kaptola i naslovni opat Bl. Dj. Marije de Valle. Bio je prodirektor biskupijskog liceja. Bio je odličan latinist. Umro je u Đakovu 12. listopada 1817. godine. Pučkoj školi u Tovarniku ostavio je zakladu od 1.000 forinti, a zakladom je upravljao tovarnički župnik Usp. M. PAVIĆ, *Nav. dj.*, str. 65., 66., 16., 46.; E. GAŠIĆ, *Brevis conspectus historicus*, str. 103.; F. PLEVNJAK, *Prilozi za kulturnu povijest hrvatskog svećenstva*, Zagreb, 1910., str. 46.

⁸⁸Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., f. 220.

⁸⁹Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., ff. 220, 223.

⁹⁰Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., ff. 228, 246.

⁹¹Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., ff. 269., 275. - Josip Marić je rođen 1745. godine u Osijeku. Za svećenika je zaređen 22. prosinca 1770. godine. Bio je prvi župnik tek utemeljene župe u Levanjskoj Varoši. Umro je 13. svibnja 1786. godine u Levanjskoj Varoši, u 41. godini života i 16. godini svećeničke službe. Pokopan je u Levanjskoj Varoši. Usp. M. PAVIĆ, *Nav. dj.*, str. 16.; A. JARM, *Nav. dj.*, str. 31.

⁹²Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., f. 220.

⁹³Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., ff. 223., 228. - Ivan Marević je rođen u Vukovaru, 3. prosinca 1746. godine. Završivši prvu godinu studija filozofije u Beču, odlazi u Loreto. Za svećenika je zaređen 25. siječnja 1770. godine u Đakovu. Bio je kapelan u Tovarniku, a od 1773. do 1779. župnik u Drenovcima. Četiri je godine predavao moralnu teologiju i crkveno pravo u Sjemeništu u Pečuhu. Imenovan je začasnim kanonikom, a 1788. godine imenovan je župnikom u Berementu. Uz župničke poslove bavio se i knjigom. Od 1. svibnja 1793. godine je župnik u Nemetu i tu je od 1802. do 1804. godine sagradio novu župnu crkvu. Umro je u Nemetu 8. svibnja 1808., u 62. godini života i pokopan u crkvi koju je sagradio. Suvremenici su ga smatrali jednim od najučinenijih ljudi Pečuške biskupije. Usp. M. PAVIĆ, *Nav. dj.*, str. 46.; A. JARM, *Nav. dj.*, str. 48.

⁹⁴Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., f. 246.

Gimnaziju završava 1769. godine,⁹⁵ a sljedeće dvije godine studira filozofiju.⁹⁶ Studij teologije započinje 1772. a završava 1773. godine.⁹⁷

40. Đuro SERTIĆ došao u Kolegij 8. studenoga 1770. godine. Prema popisu pitomaca iz 1771., zauzima mjesto predviđeno za Đakovačku biskupiju,⁹⁸ ali ne piše što on te godine studira. Tek prema popisu od 1772. godine, »Đuro Sertić, Udbinjanin iz Senjske biskupije, star 21 godinu, studira teologiju«,⁹⁹ koju završava 1773. godine.¹⁰⁰

41. Josip ALBANIĆ je došao u Kolegij 24. lipnja 1773. godine. Neki pišu da je on »Požežanin«,¹⁰¹ a neki da je »rođen u Srijemskoj Mitrovici«. ¹⁰² Međutim, na popisu pitomaca Ilirskog kolegija u Loretu iz 1775. godine, piše da je Josip Albanić »iz Mitrovice«, ¹⁰³ a to je selo koje je pripadalo veleposjedu Velika kod Požege. ¹⁰⁴ U popisu gospoštije Velika, iz 1702. godine, ovo je selo zabilježeno u obliku Mitrovicza. ¹⁰⁵ Bilješka da je Josip Albanić »iz Mitrovice« ponavlja se na svim sljedećim popisima pitomaca. Na spomenutom popisu iz 1775. godine još stoji da je on pitomac Đakovačke biskupije, da zauzima mjesto predviđeno za tu biskupiju i da pohađa gimnaziju (retoričar), ¹⁰⁶ koju je završio

⁹⁵ Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., f. 269.

⁹⁶ Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., ff. 275., 283.

⁹⁷ Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., ff. 309., 326. - Adam Videković rođen je u Beničancima, u župi Šljivoševci, 1749. godine. Za svećenika je zaređen 1. rujna 1773. godine u Italiji. Bio je kapelan u Tovarniku i ondje umro 1. kolovoza 1775. godine i pokopan u crkvi. Usp. A. JARM, *Nav. dj.*, str. 26.

⁹⁸ Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., f. 283.

⁹⁹ Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., f. 309.

¹⁰⁰ Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., f. 326. - Đuro Sertić je rođen u Udbini 1751. godine (a ne 1750. kako neki pišu). Njegov stric Stjepan bio je đakovački župnik, a Đuro je odmalena bio kod strica u Đakovu. Studirao je najprije u Beču, a u Loreto je došao 1770. godine. Nije mogao biti zaređen 1765. godine, kako neki pišu, jer je tada imao tek 14 godina. U Loretu je doktorirao iz filozofije i Teologije, a po povratku iz kolegija zaređen je 1775. godine u Đakovu i imenovan prvim dvorskim kapelanom biskupa Mateja Krtice i katedralnim propovjednikom. Župnikom u Kukujevcima imenovan je 1781. godine, gdje je ostao do 1788. kada je otišao za župnika u Vinkovce. Iz Vinkovca je 1794. godine premješten za župnika u Nijemce. I u Vinkovcima i u Nijemcima obavljao je dekansku službu. Kanonikom Stolnog kaptola u Đakovu imenovan je 1799. godine. Bio je prvi rektor Bogoslovnog sjemeništa u Đakovu, naslovni opat Svetog Andrije od Višegrada i katedralni arhidakon. Prateći biskupa Mandića na sabor u Požun (Bratislavu), umro je ondje 23. kolovoza 1808. godine. Pokopan je u Bratislavi. Usp. E. GAŠIĆ, *Brevis conspectus historicus*, str. 103.; M. PAVIĆ, *Nav. dj.*, str. 67.

¹⁰¹ Usp. M. PAVIĆ, *Nav. dj.*, str. 16.

¹⁰² Usp. A. JARM, *Nav. dj.*, str. 43.-44.

¹⁰³ Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., f.

¹⁰⁴ Usp. F. PLEVNJAK, *Nav. dj.*, str. 45.

¹⁰⁵ Usp. T. SMIČIKLAS, *Dvjestogodišnjica oslobođenja Slavonije*, Zagreb, 1891., str. 149.

¹⁰⁶ Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., f. 340.

1776. godine.¹⁰⁷ Sljedeće dvije godine studira filozofiju.¹⁰⁸ Teologiju studira 1779. i 1780., kada je i završava kao pitomac koji ima 23 godine.¹⁰⁹

42. Marko KOVAČEVIĆ je primljen u Kolegij 23. rujna 1773. godine. Prema popisu pitomaca iz 1775. godine, Marko je pitomac Pečuške biskupije, ima 20 godina, studira filozofiju i zauzima mjesto predviđeno za Pečušku biskupiju.¹¹⁰ Studij filozofije završava 1776. godine.¹¹¹ Sljedeće dvije godine studira teologiju, koju završava 1778. godine.¹¹²

43. Franjo KULUNDŽIĆ »je započeo studij u Ilirskom kolegiju u Loretu, ali se vratio prije svršetka nauka, jer je kolegij g. 1781. prestao. - Kulundžić je dakle zadnji u časnom nizu gojenaca lauretanskih,¹¹³ naše Đakovačke i Srijemske biskupije.

¹⁰⁷ Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., f. 372.

¹⁰⁸ Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., ff. 381., 406.

¹⁰⁹ Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., ff. 415., 451. - Josip Albanić rođen je 1. veljače 1757. godine (a ne 1751.) u Mitrovici, kod Velike. Za svećenika je zaređen 1780. godine (a ne 1773.). Umro je iznenada u Ivankovu 1. ožujka 1803., kao upravitelj župe u Retkovcima, u 46. godini života i 23. godini svećeničke službe. Usp. A. JARM, *Nav. dj.*, str. 43.-44.

¹¹⁰ Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., ff. 340., 372.

¹¹¹ Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., f. 372.

¹¹² Usp. ASCPF, *Collegi vari*, vol. 36., ff. 381., 406. - Marko Kovačević rođen je 10. studenoga 1754. godine u Tordincima. Gimnaziju završio u Pečuhu, a tada je došao u Ilirski kolegij. Niže redove podijelio mu je biskup Vechini u Italiji, a u Pečuhu ga je 29. siječnja 1779. godine za svećenika zaređio tamošnji naslovni biskup Andrija Orszag. Bio je kapelan u Lovasu, Nijemcima i Mohaču, župnik u Moroviću, Tordincima, Lovasu i Tovarniku. Začasnim kanonikom i dekanom tovarničkog dekanata imenovan je 1808. godine, a 1829. je umirovljen. Umro je u Osijeku 18. srpnja 1839. godine. Sagradio je župne dvorove u Moroviću, Tordincima i Tovarniku te župne crkve u Tordincima i Tovarniku te filijalnu kapelu u Batrovcima. - Emerik Gašić piše o Kovačeviću: Dok je studirao, nije branio teze, kako sam piše, jer to onda nije bilo u običaju. Znao je dobro hrvatski, talijanski i mađarski, a njemački slabije. Pokojni Pavić reći će za njega da je bio doktor filozofije i teologije. Ovo je očito krivo, jer bi to sam Kovačević ma gdje spomenuo. Nije dakle mogao biti doktor.« Usp. E. GAŠIĆ, *Povijest župe i mjesta Morović*, str. 239. - Isti Gašić, pišući o Marku Kovačeviću 1944. godine, ispred njegova imena stavlja oznaku »Dr.«, a u tekstu nigdje ne spominje da je Kovačević doktorirao. Usp. E. GAŠIĆ, *Brevis conspectus historicus*, str. 115. - Među dokumentima o pitomcima Ilirskog kolegija u Loretu nije pronađen podatak kojim bi se moglo dokazati da je Marko Kovačević položio doktorski ispit.

¹¹³ Usp. M. PAVIĆ, *Nav. dj.*, str. 16. - Franjo Kulundžić rođen je u Požegi 23. rujna 1761. godine. Nakon prekida studija u Loretu nastavio je studij u Budimu i Pečuhu. Bio je doktor filozofije i teologije. Dvorski kapelan biskupa Krtice i aktuar. Po vlastitoj želji bio je imenovan kapelanom. Bio je župnik u Bošnjacima, Ivankovu i Gorjanima. Imenovan je kanonikom Stolnog kaptola u Đakovu, rektor Bogoslovnog sjemeništa, katedralni arhidakon i opat Svetog Dimitrija Srijemskog. Odrekao se 1824. godine kanonikata i stupio u franjevački red, uzevši redovničko ime Pavao. Umro je u Šarenggradu, 31. prosinca 1827. godine. Usp. E. GAŠIĆ, *Brevis conspectus historicus*, 104.

Umjesto zaključka

Dolaskom francuskih republikanskih četa pod vodstvom Napoleona Buonaparte, pitomci Ilirskog kolegija razbježali su se 1797. godine kojekuda, a u Anconi ih sabire špaljolski konzul te se zauzima za njih i u Rimu i kod Napoleona. Studente bjegunce iz ilirskog i picenskog kolegija sabrao je donekle arhidakon Senzi, imenovan od Napoleona kuratorom loretskog svetišta i započeo opet školu, ali taj pokušaj nije uspio. Tek 29. rujna 1834. godine izdaje papa Grgur XVI. breve kojim ponovno otvara Ilirski kolegij, a odgoj, upravu i studij povjerava isusovcima. Iste godine isusovci preuzimaju Kolegij pod novim nazivom Illyrico-Picenum. Isusovci 29. listopada 1925. godine ponovno otvaraju Collegium Illyricum u Loretu, ali sada se u njemu školuju samo talijanski svećenički pripravnici.

Postoje podaci o oko 800 pitomaca loretskog Ilirskog kolegija. Već taj broj pokazuje koliko je taj kolegij bio važan za katolike u našim krajevima i balkanskim zemljama. Loretski studenti radili su kao biskupijski svećenici od Rijeke sve do ušća Dunava; gotovo svuda osnivaju škole, iz njihovih su redova većinom birani biskupi, a dosta ih se bavilo i književnošću. Tako su loretski studenti opravdali nade Svete Stolice koja je za taj kolegij potrošila više od milijun dukata.¹¹⁴

---

¹¹⁴ Usp. J. JURIC, *Nav. dj.*, str. 57.-58.

CROATIAN INMATES IN LORETO

Antun Dević

*Diocese of Diacovo and Srijem
Đakovo/Croatia*

Summary

The Illyrian College in Loreto (Collegio Illyrico di Loreto) was founded by Pope Gregory XIII to provide education for the clergy of Balkan countries under the rule of Turks. It was open in 1580 in the Italian town of Loreto (Ancona) and run by Jesuits. One cardinal was the patron and the financial support was provided by the town's Sanctuary of St. Mary. Since the beginning the College had 30 inmates who attended the grammar school and moral theology classes. At their arrival they took an oath that after their studies they would be ordained as priests and go back to their countries. The College was founded for young men from the countries under Turkish rule, but due to the circumstances in their countries they could not come on a regular basis. Thus the majority of inmates were from Dalmatia. When Jesuits tried to extend the College to those who were in the most need of it, the canons of the Sanctuary managed to close it down in 1593. Pope Urban VIII re-established the college under the administration of Jesuits in 1634 for 36 inmates; 12 from Dalmatia and 24 from the countries under Turkish rule. The canons of Loreto who were in charge of maintenance did not obey the papal decrees, thus the College was in position to admit only 20 young men (4 of them from the countries under Turkish rule). Studies lasted for 6 years and comprised philosophy and theology. After the Jesuit order had been abolished in 1773, the College was run by diocesan priests, Dominicans and Barnabites up to 1797 when the French Army closed it down. In 1834 the College was re-established by Pope Gregory XVI under the name Collegio illirico-piceno for Italian inmates and for 12 students from the Balkan countries. It was run by Jesuits up to 1860 (the fall of the Papal States). In spite of the fact that the College never fulfilled the expectations of its founders, it played an important part in the Church and cultural life of the Catholics in Croatia, Albania and Bulgaria and succeeded in forming many missionaries, parish priests, bishops and men of letters. 44 young men from the region of the Diocese of Đakovo and Srijem and from Bosnia were formed as priests at this College.

Key words: *Diocese of Đakovo and Srijem, Loreto, priest candidates, education, studies, Jesuits.*